USOBAK

III. ULUSLARARASI SOSYAL BİLİMLER ARAŞTIRMALARI KONGRESİ

05-08 Eylül 2018

KATILIM BELGESİ

Sayın **Dr.Öğr.Ü. Malik Yılmaz**

05 - 08 Eylül 2018 tarihleri arasında
Makedonya'nın Üsküp şehrinde düzenlenen
"III. ULUSLARARASI SOSYAL BİLİMLER ARAŞTIRMALARI KONGRESİ" ne
Sözlü Bildiri ile katılımınızdan dolayı teşekkür ederiz.

Prof. Dr. Hasan KARA
Kongre Koordinatörü

BALKAN UNIVERSITY · ANKAD ANADOLU KÜLTÜREL ARAŞTIRMALAR DERGİSİ · GELECEK VİZYONLAR DERGİSİ · AHMET YESEVİ ÜNİVERSİTESİ

KAÇANİKLİ MEHMED PAŞA VAKFİYESİ: ÜSKÜP'TE HAZİN BİR KÜTÜPHANE ÖYKÜSÜ

WAQF DEED OF KACANİKLİ MEHMED PASHA: A TRAGIC LİBRARY STORY IN SKOPJE

[*]Dündar ALİKILIÇ

[**]Malik YILMAZ

Öz

Osmanlı Dönemi'nde Balkanlarda yaptırılan vakıf eserlerinin varlığı hakkındaki bilgiler ağırlıklı olarak vakıf defterleri ve seyahatnamelerden elde edilmektedir. Bugün Makedonya'nın başkenti olan Üsküp'ün, Osmanlı Dönemi'nde de stratejik bir merkez olmasından dolayı çeşitli imar faaliyetleri gerçekleştirilmiş, şehir önemli bir ilim ve kültür merkezi haline getirilmiştir. İnşa edilen bu eserlerin bir kısmının hala ayakta olduğu ve faal olarak işlevlerini sürdürdüğü görülmektedir.

Yemen fatihi Koca Sinan Paşa'nın oğlu Kaçanikli Mehmed Paşa tarafından Üsküp'ün kuzeydoğusunda yer alan Kâtip Şahin Mahallesi'nde yaptırılan külliye, Balkanların diğer bölgelerinde yok edilen diğer eserler gibi ecdâd yadigârı eserlerden biridir. Külliyeyi oluşturan camii, türbe, mektep, kütüphane ve zaviyeden hiç biri günümüze ulaşamamıştır. Rumeli Beylerbeyi Kaçanikli Mehmed Paşa Rumeli Beylerbeyliği dışında birçok yerde valilik yapmış ve başka görevlerde de bulunmuştur. Mehmet Paşa (1014 h./1631 m.) yılında vefat etmiştir. Kaçanikli Mehmed Paşa'nın Makedonya'daki mal ve mülkü ile ilgili üç vakfiye tasdik edilmiştir. Bu vakfiyeler, Üsküp, Kaçanik, Gostivar, Kalkandelen, Kırçova ve Debre şehirlerindeki malları ile ilgilidir. Kaçanikli Mehmed Paşa Üsküp'te yaptırdığı külliye için, bir vakıf kurarak birçok şehir, kasaba ve köyde arazi, dükkân ve değirmen gibi mülkler vakfettirmiştir. Külliyenin vakfiyesinden anlaşıldığına göre, Osmanlı Devlet adamlarının yaptırdığı her vakfiyede olduğu gibi, Mehmed Paşa da Külliyesi'nde bir kütüphane bina

[*] Doç. Dr., Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü, 25240 Erzurum, e-posta: alikilic@atauni.edu.tr

[**] Dr. Öğr. Üyesi, Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü, 25240 Erzurum, e-posta: malik.yilmaz@atauni.edu.tr

ettirmiştir. Vakfiyede, kütüphanede görevli hafız-ı kütübe ödenecek ücret ile birlikte, satın alınması şartı getirilen dinî, ilmî, fennî vb. kitaplar hakkında bilgilerin yer aldığı görülmektedir. Çalışmada Kaçanikli Mehmed Paşa hakkında bilgi verilerek devamında vakfiyesi ve kütüphanesi ele alınmıştır.

Anahtar kelimeler: Kaçanikli Mehmed Paşa, Vakfiye, Üsküp, Kütüphane, Osmanlı Devleti

Abstract

The information about the existence of waqf works built in the Balkans during the Ottoman period is mainly obtained from the waqf deeds and travel books. Since Skopje, the capital of Macedonia today, was a strategic center in the Ottoman period, various reconstruction activities were carried out and the city became an important science and culture center. It is seen that some of these built works are still standing and functioning.

The complex, built in the Kâtip Sahin neighbourhood in the northeast of Skopje by Kacanikli Mehmed Pasha, the son of the Yemeni conqueror Koca Sinan Pasha, is one of the oldest works like other works destroyed in the other parts of the Balkans. None of the mosques, tombs, schools, libraries and zawiya that make up the complex reached today. Kacanikli Mehmed Pasha, the Governor of Rumelia has made governorship in many places besides Rumelia Governor and has been found in other duties. Mehmet Pasha died in 1041(1631). Kacanikli Mehmed Pasha's three charters of waqf of property in Macedonia have been approved. These waqf deeds relate to the properties in Skopje, Kacanik, Gostivar, Tetovo, Kirchova and Debre. Kacanikli Mehmed Pasha established a waqf for the complex he built in Skopje, and founded many properties in many cities, towns and villages such as land, shops and mills. As it has been seen in the waqf of complex, Mehmed Pasha had built a library in the complex, as every Ottoman Statesmen made. There is information about the fee to be paid for librarian and about the compulsory religious and scientific books in the waqf. In the study, information about Kacanikli Mehmed Pasha was given and his waqf and library were discussed.

Keywords: Kaçanikli Mehmed Pasha, waqf deed, skopje, library, ottoman state

1. GİRİŞ

Osmanlı Devleti'nin ilk zamanlarında kurulan medreselerle birlikte, bu medreselerde yürütülecek eğitim ve öğretim faaliyeti için gerekli olan bazı kitaplar da temin edilmiştir. Fakat bir kütüphaneden, yani o devrin anlayışına göre bir kitap dolabından ya da kitaplar için ayrılmış bir odadan ve kütüphaneciden söz etmek için elde yeterli bilgi ve belge bulunmamaktadır (Erünsal, 1991: 4). Medreselerin bir eğitim ve öğretim kurumu olduğu düşünüldüğünde bu kurumlarda eğitim materyali olarak kitapların ve bunların yer aldığı kütüphanelerin var olduğunu söylemek yanlış olmaz.

17. yüzyılın başlarından itibaren büyük merkezlerde tesis edilen kütüphanelerle birlikte, Osmanlı Devleti'nin diğer bölgelerinde kurulan kütüphanelerin sayısında da önemli bir artış görülmektedir. Kütüphanelerin merkezden taşraya yayılması ve halk arasında okuma yazma oranının artması bu doğrultuda kitaba ihtiyaç duyulması, kütüphanelerin artışına sebep olmuş buna mukabil kütüphanelerin koleksiyonlarının teşekkül etmesinde ise halkın bilgi ihtiyacından çok öğrencilerin ihtiyaçları dikkate alınmıştır. Bu dönemde Osmanlı'nın hüküm sürdüğü diğer bölgelerde olduğu gibi Balkanlarda önemli bir şehir olan Üsküp'te de Kaçanikli Mehmed Paşa'nın Üsküp'teki türbesinde (1017 h./ 1608 m.) kurduğu kütüphane, bu devirde Osmanlı'nın diğer şehirlerinde olduğu gibi tesis edilen kütüphanelerden biri olarak dikkat çekmektedir.

Beşyüz yılı aşkın bir zaman sürecinde Osmanlı Devleti'nin idaresinde kalan Makedonya'da, Osmanlı-Türk kültürünün mirasının canlı delilleri halen yaşanmaktadır. İnsanların gündelik hayatlarına sinmiş bir şekilde, yaşamaya devam eden çeşitli sosyal ve kültürel unsurlardan başka camiler, köprüler, kervansaraylar, sebiller, zaviyeler, ticari veya dini maksatlı her türlü mimari eserler bulunmaktadır. Bu gibi sağlam ve köklü Osmanlı kültür ve medeniyetinin ortaya çıkardığı kurumların izlerine, zaman içinde yaşanmış olan bütün tahribatlara rağmen günümüz Makedonya'sında her an rastlanmaktadır (Makedonya'daki Osmanlı Evrakı, 1996: 3).

Üsküp bugünkü Makedonya Cumhuriyeti'nin başkentidir. Balkan yarımadasının ortasında Vardar Nehri'nin iki yakasında yer alır. Şehir çeşitli yollar vasıtasıyla Kosova-Priştine'ye, Selanik ve Ege Denizi'ne, Niş ve Belgrad'a, Sofya ve İstanbul'a bağlanan önemli bir güzergâh üzerindedir (İnbaşı, 2012: 377). Kaçanik ise, Üsküp'ten başlayıp Kosova'ya doğru uzanan dağlık bölgenin merkezi olan kazadır. Üsküp'ün kuzeydoğu kesimindeki Kâtip Şahin Mahallesi'nde yaptırılan külliyeyi oluşturan cami, türbe, mektep, kütüphane ve zaviye Yemen Fatihi Koca Sinan Paşa'nın oğlu Kaçanikli Mehmed Paşa tarafından yaptırılmıştır. Külliyeye ait vakfiyede 'emir-ül ümera' olarak zikredilmesinden O'nun Sancakbeyi olduğu

anlaşılmaktadır. Rumeli Beylerbeyliği dışında birçok yerde valilik yaptığı ve başka görevlerde bulunduğu da kaydedilmektedir. Mehmed Paşa (1041 h./ 1631 m.) yılında vefat etmiştir. Kaçanikli Mehmed Paşa Üsküp'te bina ettirdiği bu külliye için bir vakıf kurarak birçok şehir, kasaba ve köyde arazi, dükkân, değirmen vb. gibi mülkler vakfetmiştir (Özer, 2001: 50). Çalışmada Üsküp'te kurulan Kaçanikli Mehmed Paşa'nın vakfiyesi ve kütüphanesi ele alınmış, bu bağlamda özellikle vakfettiği kütüphanesinde yer alan kaynaklar ve vakıf şartları incelenmiştir.

2. KAÇANİKLİ MEHMED PAŞA VAKFİYESİ

Bu vakfiyede vakıf sahibi olarak görünen kişi, Kâtip Şahin Mahallesi sakinlerinden '*sahibü'l hayrat ve naşir'ül hüsnan emîrü'l-ümerâi'l kirâm*' Kaçanikli Mehmed Paşa'dır (VGMA.633-21-11, s. 22). Mehmed Paşa'nın yaptırdığı külliyeden cami, türbe, mektep, kütüphane ve zaviyeden hiçbiri günümüze ulaşmamıştır. 1631 m. yılında vefat ettiği bildirilmişse de Divân-ı Hümâyun kaydından anlaşıldığı üzere 1616 m. yılından önce ölmüştür (Kul, 2013: 2001).

17. yüzyıl başlarına ait vakıfnamenin metrukâtı geniştir. Şaban 1017 h./ Kasım-Aralık 1608 m. tarihli vakfiyeden anlaşıldığına göre cami, Kâtip Şahin Mahallesi mescidi yerinde yeniden inşa edilmiştir. Vakfın malları arasında, 10.000 altın ile Kâtip Şahin Mahallesi'nde avlu, mutfak, kiler, ambar ve dış avludaki odalar, ahır ve avlunun iki tarafında bahçe vardı. Çingene Mahallesi'ne yakın bir noktada altı değirmen, Vardar Nehri yakınında yeniden kurulan değirmen, her biri günlük birer akçeye kiralanmak şartıyla Gübreşçiler Tekkesi yakınında inşa ettiği 20 adet bekâr odası bulunmaktaydı. Şahsi mallarından bir çift bakraç ve iki çift gümüş Rumeli üzengisi ile 35 adet gümüş kılıcı mevcuttu. Şehrin çeşitli yerlerinde bulunan beş adet fırını vakfetmişti. Eski hamam yakınında kahvehane ve kahvehane altındaki sekiz dükkân, satın aldığı ev ve bahçeler ile 100 adet altın, iki gümüş acem halısı da vardı. Vakfettiği nakit 10.000 altının işletilmesi için paranın sadece tüccar ehlinden kişilere verilmesini şart koşmuştu. Değirmen ve dükkânların kiraya verilmesini, 35 adet gümüş kılıcın ve üzengilerin öldüğünde satılmasını istemişti.

Mehmed Paşa, Üsküb'e bağlı köylerdeki taşınmazlarını da vakfetmişti. İzlekogan Köyü'nde çiftlik ve tarla; Merz'de satın aldığı üç kıta bağ; Akbaş ve Golomova'da 12 değirmen ve Aşağı Vodine'de 30 çapalık bağ ile bir kıta çayırı vakfa tahsis etmişti. Ayrıca Akbaş Köyü'nde dört yün değirmeni bina edilmesini istemişti. Kaçanik Kasabası'nda köprü, çeşme ve Kefere Mahallesi'nde yeniden bina olunan dört adet han ile Kaçanik derbendinde Sinan Paşa'nın inşa ettiği üç göz değirmeni de vakfetmişti.

Kâtip Şahin Camii'nin çalışanlarına verilecek ücretleri tayin etmişti. Görevli hatibe 4, üç İhlas-ı Şerif ve bir Fatiha-i Şerif okuyup sevabını ruhuna hibe eden başka bir hatibe 3 ve Kâtip Şahin Vakfı imamı olup yapılan camide vazifesine devam eden imama günlük 3 akçe daha tahsis edilmişti. Kâtip Şahin Mahallesi'nde yeniden inşa ettiği mektepte mullime 6, Kâtip Şahin Vakfı'nda ezan okuyana günlük 2 akçe zam olunmasını, halifeye ve müezzine dörder, muarrife 2, kayyuma günlük 4 akçe ödenmesini talep etmişti. Hitabet ve sermahfillik vazifelerinin imamdan başkasına verilmesini istemişti. Günlük ikişer akçe ile dört devir okunmasını, caminin imamının günlük 1 akçe ile gün doğarken Yasin Suresi'ni 1 akçe ile ikindi vakti Tebareke Suresi'ni, 1 akçe ile akşam vakti Mülk Suresi'ni okumasını; eski müzezzinin günlük 1 akçe ile öğle vakti Mülk Suresi'ni okumasını şart koşmuştu.

Pazartesi ve Perşembe günü ikindi vakti hoş sesli bir kişi 2 akçe karşılığında Muhammediye kitabını okumasını isteyerek, Kâtip Şahin Camii'inde öğle vakti ikişer akçe vazife ile iki kişinin dörder rekât namaz kılmasını şart koşmuştu. Camiye bağışladığı 30 adet cüzün birinin eski müezzine ve birinin dahi Kâtip Şahin Mahallesi'nde mektepte halife olan kişi tarafından günlük ikişer akçe ile okunmasını, geri kalan cüzleri inşa edilen zaviyenin sofiyinine olmasını ve günde 15 cüzün bitirilmesini talep etmişti. İki günde bir hatim yapılmasını ve hatime müteakip dua yapılarak sevabının Peygamberimiz, dört halife ve evliya geçmişlerine hibe olunmasını istemişti.

Camiye iki kıta Musaf, hukuyat, İmadü'l İslam ve Muhammediye kitaplarını bağışlamıştı. Hulûbât ve İmadü'l İslam kitaplarının mümkün olduğu kadar Çarşamba ve Cumartesi günü öğle namazından sonra yüksek sesle okunmasını isteyerek, okuma işini yapan kişiye günlük birer akçe tahsis etmişti. İkişer seccade ve şamdan ile dört adet kaliçeyi camiye vakfetmişti. Kâtip Şahin Mahallesi avârızı için 1.000 akçe, camiye 1.5000 akçe verilmesini ve taşınmaz mallarının tamirinin vakıf malından yapılmasını şart koşmuştu. Kaçanik Kalesi önünde yapılan köprü ve çeşmenin tamiri kasabadaki hanların kirasından karşılanacaktı.

Mehmed Paşa'nın bıraktığı vakıf eserlerinden biri de zaviyeydi. Vakıf sahibi, Solak Ali Çavuşoğlu Şaban Bey ve varislerinden 120.000 akçeye satın aldığı cami yanındaki evlerin 16 hücreli bir zaviye olarak bina edilmesini istemişti. Zaviye şeyhinin tahsil günlerinde vaaz etmesini, Cuma günü camide tefsir ve hadis nakledip namaz vakitlerinden sonra üçer ihlas ve salâvat, bir Fatiha ve 1.000 tane Lailaheillah okunmasını ve günlük 40 akçe almasını şart koşmuştu. Şeyhe, zaviyenin taşra avlusundaki odaları tahsis etmişti. Şeyhin tayininin Şeyhülislam tarafından yapılmasını, şeyhin aynı zamanda nâzır olmasını ve günlük 2 akçe almasını, sofiyine günlük ikişer akçe verilmesini şart koşmuştu. Zaviyede pişecek yemek için

de vakıf malından para ayrılmıştı. Zaviyenin işçi, ekmekçi, suyolcu ve tekke hizmetçileri sofiyuna mensup olacaktı. Suyolcuya 1, kilerciye 2, ekmekçiye 3 ve işçiye 4 akçe ödenecekti. Cuma ve bayram gecelerinde sofiyun için pilav pişirilecekti. Cami ve zaviyenin şadırvanı ile helâlarını temizleyene günlük ikişer akçe ödenmesini talep etmişti.

Vakıf sahibi caminin yanında bir türbe bina olunmasını ve öldüğünde buraya defnedilmesini istemişti. Türbeye altı mushaf bağışlamıştı. Birer cüzün şeyh ve cami hatibi ile dört cüzün şeyhin uygun gördüğü kişilere olmak üzere türbede altı cüz okutulmasını istemişti. İki cüzün aynı kişiye verilmemesi ve cüz okuyanlara günlük ikişer akçe tahsis edilmesini arzu etmişti. Her hafta Cuma gecesi hatim yapılmasını istemişti. Türbeye vakfettiği kitapların korunması için günlük ikişer akçe karşılığında hafız-ı kütüp tayin etmiş ve kitapların kaybolması durumunda hafız-ı kütübden tazmin edilmesini şart koşmuştu.

Vakıf mütevellisinin Südde-i Saadet çavuşlarından kardeşi Ahmed Çavuş olmasını talep etmişti. Değirmen, dükkân ve çiftliklerinin hayatı boyunca kendi tasarrufunda, vefat edince evladının büyük oğlu tarafından idare edilmesini şart koşmuştu. Oğullarından hiç kimsenin kalmaması durumunda kız çocuklarından erkek torunlarının mütevelli olmasını istemişti. Arta kalan paranın kendisi tarafından, ölümü üzerine mütevelli olan evlatlarının aralarında taksim olunmasını ifade etmişti. Vakıf gelirlerinin cami ve zaviyenin tamiri, akraba ve evlatlarına tahsis edilmesini arzu etmişti. Müslüman olmayan birine görev verilmemesini ve hizmet etmeyenin yerine hak edene görev verilmesini belirtmişti.

3. VAKFİYEDE YER ALAN KİTAPLAR

Osmanlı toplumunda kitap ve kütüphane olgusu vakıf üzerinden ele alınmakta ve kütüphane hizmetleri bu sosyal kurum aracılığıyla yürütülmekteydi. Bu yüzden Osmanlı döneminde kütüphanelerin en önemli özelliği bir vakıf bünyesinde yer almalarıydı. Kütüphaneler vakıf anlayışı doğrultusunda kuruldukları ve vakıf bünyesine hizmet sundukları için tesis edilen birçok kütüphanenin vakfiyesi vakfın kurucusu tarafından tanzim edilmiştir. Vakfiyelerde vakfın diğer özelliklerinin yanı sıra kütüphanede yer alan ve/veya bağışlanan kitaplarla ilgili bir defter de mevcuttu. Kaçanikli Mehmed Paşa vakfiyesinde olduğu gibi bazı vakfiyelerde ise kütüphane ve kitap ile ilgili bilgiler diğer vakfedilen mal ve mülklerle birlikte vakfiye belgesinde yer almaktaydı. Osmanlı dönemi "kütüphane vakfiyeleri iki grupta mütalâa edilebilir. İlki, büyük bir kültür ve sosyal yardım sitesinin tesisine imkân hazırlayan vakfiyeler içindeki kütüphane fasılları; ikincisi ise başlı başına bir kütüphane tesisine ait vakfiyelerdir" (Cunbur, 1962: 3). Bu bağlamda Kaçanikli Mehmed Paşa vakfiyesinde yer alan kütüphanenin

vakfiye içinde yer alan bir fasıl şeklide değerlendirmek yerinde olur. Osmanlı'da vakıf bünyesinde yer alan kütüphanelerin idaresi, hizmet sunma biçimi ve sahip oldukları kaynakların muhafazası ve kullanımı vakıf kurucusu ve/veya kurucuları tarafından hazırlanan vakfiyelerde ortaya konulmuştur. Nitekim Kaçanikli Mehmed Paşa da vakfiyesinde vakfettiği kütüphanesinin nasıl idame ettirilmesi gerektiğini belirtmiş ve çeşitli şerhler ortaya koymuştur.

Vakfiyeye dayanarak elde edilen bilgilere göre kütüphane, Kaçanikli Mehmed Paşa'nın vakfettiği eserlerden biri olan türbe içinde tesis edilmiştir. Müstakil bir özellik göstermeyen ve türbede bulunan kütüphanede mevcut kitapları muhafaza etmek için bir kütüphanecinin günlük ikişer akçe ücret ile görevlendirilmesini istemiştir. Mehmet Paşa, vakfiyesinde kütüphanede var olmayan Ebusuud Tefsiri ile Kadı Tefsiri başlıklı kitapların alınmasını tavsiye etmiştir. Kütüphanede bulunan ve vakfedilen kitapların tek tek ismen vakfiyeye kaydedildiği görülmektedir. Vakfedilen kitaplar şunlardır:

-Mesnevi-i Şerif (altı cilt)

-Durer ve Gurer (iki cilt)

-Sahih-i Buhari (iki cilt)

-Eslâh ve Ebzâh

-Arabi ve Türkî Kuduri

-Ravza-tü'ş Şüheda

-Tezkire-tü'l Evliya

-Reşahat

-Nefehat-ül Üns

-Tenbih'ül Gafilin

-Kitab-ı Cevahir-ül Fıkh

-Envar-ul Aşikin

-Şirat-ül İslam

-Tevarih-i Taberiyye (altı cilt)

-Tevarih-i Ali Osman

-Hadikatü'l-Şueda

-Menakıb-ı İmam-ı Azam

-Hulûbât (bir cilt)

-Mersâd'ul İbâd

-Ahlak-i Alaiyye

-Suret-i Fetava

-Hümayunname

-Silsilet-üz Zeheb

-Lugat-ı Ahteri

-Şiratü'l-İslam

-Âşık Paşa Lugatı

-Tezkire-i Şuara-i Âşık

-Şerh-i Şatibi

-Mantık-ut Tayr

-Ferh-i Bade Süddet

-Yusuf ve Züleyha

-Kaside-i Molla Kâtibi

-Şerh-i Merâh-ül Hasan Paşa

-Şerh-i Bostan-ı Sururi

-Yusuf ve Züleyha-ül Âşık

-Kitab-ı Ebumuslim

-Kıssa-i Kahraman-ı Katl-i Şah-u Geda

-Fezail-i Suret-ül Kadr

-Lugat-i Zehhah-ı Acem

-Sad Kelime-i Ali

Mehmed Paşa kütüphanede bulunan yukarıda yazılı kitapların görevlendirilen bir kütüphaneci (hâfız-ı kütüb) tarafından muhafaza edilmesini ve talebelerin vakfedilen kitaplardan istifade etmesini istemiştir. Kitapların dışarıya çıkarılmamasını ve ayrıca zayi olduklarında kütüphaneci tarafından zararın tazmin edilmesini talep etmiştir. Mehmed Paşa adı geçen vakfiyede, kadıların ve talebelerin bu kitaplardan istifade edebilmesi isteği yönünde şerh düşmüştür. Kütüphanede mevcut olan ve vakfedilen kitaplara bakıldığında o günün koşullarında ekseriyetle medreselerde okutulan kitaplar olduğu görülmektedir. Kitaplar çoğunlukla dini içeriklidir bunun dışında lügat, mantık, tarih vs. konulu kitaplar kütüphanede yer almaktadır.

4. KAÇANİKLİ MEHMED PAŞA VAKFİYESİNİN GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİ'NE TRANSKRİPSİYONU

(Sayfa 22) Vakf-ı cami-i şerife merhum Kaçanikli Mehmed Paşa der Üsküb, kayd şud. suret-i vakfiye-i mamul behaya. Muhasebe-i evkaf müceddiden.kayd şud. ber muceb-i Mustafa ve Ali ve Yahya Beğler mütevelli-i vakf-ı mezbur diyar-ı ulema faziletli .Mehmed Saadeddin Efendi Müfettiş-i evkaf ve ve ba telhis devletlü Hızır bin es-Seyyid Abdurrahman Efendi Paşa nazır-ı evkaf-ı hümayun. Ba ferman-ı ali. El-vaki fi 17 Ca sene 1267 vasıt-ı saadet-i ebediye idene öyle olsa Mahruse-i Üsküb hamiyet an'ilbeliye ve'l gurüb mahallatından Katib Şahin mahallesi sakinlerinden iş bu sahibü'l-hayrat ve naşirü'l-hasenât emirü'l-ümeraü'l kiram Kaçanikli Mehmed Paşa Beserallahu Teâlâ fid-dareyn ma-yeridu ve ma-yeşa meclis-i şer-i şerife Sallallahu Ala şaraya hazır olub ikrar-ı sahih-i şeri ve itiraf-ı sarih-i mer'i kılub dedik de ihsan-ı malımdan ve atib-i iksabımdan on bin altun ki,her yüz yigirmişer hesabı üzere on iki kere yüz bin nakd rayiç fil-vakt akçeyi Hasbetenlillah ve talebü'l merzane ila leh vakf ve habs ettim.Ve yine mahalle-i mezbure de bina eylediğüm icar-ı havlu ve matbahımı ve kiları ve kulle ve anbarları ve taşra havluda olan fevkanı ve tahtani odaları ve ahuru ve iki canibde olan bağçeleri ve otuz beş kıta sim kılıçlarımı ve bir çift bakraç üzengimi ve iki çift sim Rumili üzengimi ve sülüs malımı vakf ve habs eyledim. Ve İzlekogan nam karyede olan çiftliğimi ki, İsa Beğ evkafında ve şehr toprağındaki çiftlik-i mezbure tabi olan yerleri ve tarlaları ve iç havluda olan kuleyi ve odaları ve fırunı üç aded anbarıyla ve kilarıyla ve taşra havluda olan iki ahuruyla ve çiftçi eviyle ve camuslar ve kara sığır ve her gelebesiyle ve içinde olan kalil ve kesir çiftliğe müteallik levazımıyla ve çiftlik kurbunda olan aşağı canibinde ve bağçe ki, samanlık kurbundadır. Ve yol aşırı olub merhum İvrazenk'den iştira olunan bağçe ki, müceddeden bina

olunan asiyabın harkı nehr-i Lepence'den alunub bağçe içinden mürur iden bir canib-i tarik-i am ile ve bir taraf merhum Turhan eviyle ve bağçesiyle mahdud ve karye-i mezbure de çiftlik kurbunda Lepence nam nehrin üzerinde dair ceman dokuz bab değirmenlerimi ve sabıka merhum Veysi Çelebi'nin su değirmeni miratı Fatıma kadunun oğlu İbrahim Çavuşa intikal edüb badehu oğullarından iştira olunub nehr-i Vardar karşusunda çiftliği ve tevabii ve tarlaları ve çayırları ki, indel-ahali malum-ul mahduddur. Ve çiftlik-i merkumda mezbur İbrahim Çavuş oğullarından iştira olunan değirmenlerimi bil-cümle çiftlik-i mezburun iç havlusuyla ve taşra havlusuyla ve bağçesiyle vesair çiftliğe müteallik sınır ve herekle ve levazımıyla vakf ve habs eyledim. Ve nehr-i Vardar'dan müceddeden ihdas olunan değirmen harkı ki Çingane mahallesine karib cereyan edüb Kavukçu Ömer'den iştira olunan tarla içinde müceddeden bina olunan altı bab değirmeni ki, harkı Akbaş nam karyede olan asiyab giden hal-i hayatta olursam hark-ı mezburun üzerinde dört bab kebe değirmeni bina olunub emr-i hakla mevt-i ariz olursa vakf ve habs olan akçenin def idenden bina oluna. Zevaidden kifayet eylemezse nasda olan asl-ı akçeden kebe değirmeni bina oluna. Ve yine nefs-i mezbure netamatından Golomova nam karyede müceddeden bina ettiğüm her altı göz diğer değirmeni ve yine Kaçanik nam derbentte ve bundan esbak Veli nimetim ve bais'ül refetim olan merhum ve mağfurun leh Sinan Paşa Nurullah merkumdan müceddeden bina eylediği Kaçanik nam kasabada cari olan mezkûr Lepence nehri üzerinde dair üç göz değirmeni vakf ü habs eyledim. Ve Gübreşciler Tekkesi kurbunda müceddeden bina eylediğim bekâr odaları ki yigirmi aded odadır. Her bir odası yevmi birer akçeye olur. Odaların izbeler ile ki, kapusunun sağ canibi Talib'in dükkânı ve sol canibinde olan semerci dükkânıyla mahdud ve Yahya Paşa cami-i şerifi karşusunda merhum-ı mezburun evkafında olan furunun rafi ki, bir canibi Talib'in dükkânı ve bir canibi derzi dükkânı ile ve tarik-i am ile mahdud ve Nehr-i Vardar cisrisine karib Hace oğlundan iştira olunan etmekçi furunu ki, bir canibi ve diğer canibi ve karşusunda Davud Paşa hanıyla mahdud ve taht-ı kalada olan evkafından furunu ki, bir canibi ve diğer canibi mahdud furunu ve Aşağı Vodine nam karyede ki, indel-ahali malumu'l hudud ve otuz çapalık bağları ve yine karye-i mezbure de vaki merhum Kivan Emin sükünden beytülmaldan iştira olunan bir kıta çayır ki, bir canibi tarik-i amla ve bir tarafı karye-i mezbureden cereyan eden hark ile ve üst yanı nam zimminin tarlasıyla mahdud. Ve yine Vodine-i Zir'de merhum Elhac Süleyman Ağa bağları ki, nam zımmiler bağlarıyla mahdud ve Nerz nam karyede Eçotkova Şeyhi dimekle maruf ve karye-i mezbureden nam zimmîden iştira olunan bağları ki, bir canibi ve diğer canibi nam zimmîler yerleriyle mahdud üç kıta çapalık bağları vakf eyledim. Ve Solak Ali Çavuş evleriyle alunub indel-ahali malum-ul hudud bağçe ve yüz aded altun ki, iştira olunan iki sim-i acem kaliçesini ve merhum mezbur vaiz Emir Efendi'den Salihzadeden iştira edüb badehu

mütevellisi olan Boyacı Emir Efendi'den iştira olunan mezbur otak haneyi ve Kaçanik nam kasabada kalaya karşı cereyan idüb nehr-i Nerudemye üzerinde bina olunan cisri ve çeşmeyi ve kasaba-i merkumeden olub Kefere mahallesinde müceddeden **(Sayfa 23)** bina olunan dört aded hanları ve yine mahmiye-i Üsküb'de vaki Eski Hamam kurbunda merhum İshak Beğ toprağında indel-ahali malum-ul hudud olan Fokani kahvehaneyi ve kahvenin tahtında olan sekiz bab dükkânları ve Kapan kurbunda olub mukaddema Yahya Paşa hatibi olan merhum Es-seyyid Mustafa Efendi evladından iştira olunan furunu bi hamiletül-hudud ve kâffe-i hukuk ve vakf ve habs edüb la cellel tescil vel-tahkim mütevelli nasb ve tayin ettiğim Südde-i Saadet Medar Çavuşlarından karındaşım Ahmed Çavuş zide kadrehuya teslim ve ikbas ettim. Ve şöyle şartı ü vakf ve tayin ettim. Meblağ-ı mevkufaya alel vech-il şeri itlal onu on bir hesabı üzere rehn-i kavi veya kefil malı veya ikisinden biri ile ala ma yek tezayel hal istirbah ve istinlal olunub sadatı ve kuzat ve izanı ve bil-cümle tahsili ve hissi mümkün olmayan kimesnelere verilmeyüb ehl-i tüccardan mün'im ve müntemul kimesnelere verile, ahara verilmeye. Ve zikrolunan değirmenler ve dekakin vesairi icareye verilüb ve balada mestur olan otuz beş sim kılınç ve üzengiler ve gayri bu dar-ı mihnet dünyadan medar-ı rahat ukbaya rıhlet olundukda füruht olunub bil-cümle hâsıl olan meblağdan sakin olduğum mahallede merhum mezbur Katib Şahin mescidi yerinde müceddeden bina ettiğüm cami-i şerifde yirmi dört akçe vazife ile bir ehl-i Kuran ve su-i hal salih ve mütedeyyin kimesne hatib ve yevmi üç akçe vazifeyle hatib olan kimesneye ser mahfil olub bay-ı vaktin kan ve bay-ı mekân şan üç ihlas-ı şerif ve bir Fatiha-ül kitab tilavet edüb sevab-ı münifin ruhuma ihda ide. Ve mescid-i mezburede imam olan kimesnenin merhum mezbur Katib Şahin vakfından aid ve raci olan cihet-i imametine yevmi üç akçe vazife zam ola. Ve mahalle-i mezburede müceddeden bina ettiğim mektebhanede sarf ve nahva ve hüsn-i hata malik ehl-i ilm kimesneye yevmi altı akçe ile muallim ola. Ve cihet-i hitabet ve ser mahfillik imam olan kimesneden gayriye tevcih oluna. Ve yevmi iki akçe merhum mezbur Katib Şahin vakfından aid olan cihet-i te'zine zam ola. Ve yevmi dört akçe ile âlem bala vekat müezzin ahar ola. Ve yevmi birer akçe vazife ile kimesne salahan ola. Ve yevmi iki akçe ile bir kimesne muarrife olub bay-ı vakt gan ve vakt şan yevmi üç ihlas-ı şerif ve bir Fatiha-ül kitab tilavet edüb sevabın ruhuma hibe ide. Ve yevmi dört akçe ile bir kimesne kayyum ola. Ve liyali Ramazanda kenadil ve sair evkafta şemin görüb gözetüb kemayenbeği hidmet edüb ol dahi kezalik beher yevm üç İhlas-ı şerif ve bir Fatıha-ül kitab tilavet edüb sevab-ı münifin ruhuma hibe ve ihda ide. Ve yevmi ikişer akçe ile dört devir tilavet olunub her biri beher yevm bay-ı vakt-i şa-i üçer İhlas-ı şerif ve bir Fatiha-ül kitab tilavet edüb sevabını ruhuma hibe ideler. Ve zikrolan devirlerin biri müezzin-i sabıka ve biri dahi müezzin-i ahara ve biri salahanlara meşruta ola. Ve yevmi bir akçe vazife ile cami-i mezburede imam olan kimesneye bade salavat-

ül fecr sure-i Yasin-i şerif tilavet ede. Ve yevmi bir akçe vazife ile müezzin-i sabık bade salavat-ül zuhr suretü'l-mülk tilavet idüb sevab-ı şerifini Sultan-ül enbiya Mustafa Sallallahu aleyhi vessellem ve ala alihi vessellem hazretlerinin Ravza-i Mutaharalarına hibe edüb ve bir akça vazife ile cami-i mezburede imam olan kimesneye bade salâvat-ül asr sure-i Tebareke ve yevmi bir akçe vazife ile bade salâvat-i aşr suret'ül Mülk tilavet edüb sevab-ı şerifini sultan-ı enbiyanın aliyye salavat ve ekmel-ül nihayat sadır bedr âlim Seyyid veled-i Âdem Muhammed Mustafa'nın ruh-ı şeriflerine ihda ide. Ve yevmi iki akçe vazife ile yevmi isneyn ve yevmi hamisde bade salavat-ül asr bir hoş avaz kimesne Muhammediye nam kitabı okuya. Ve cami mezburda bade salavat-ül zuhr ikişer akçe vazife ile iki salih ve mütedeyyin kimesne dörder rekât namaz kılıb akib-i salâvatta üçer ihlâs-ı şerif ve birer Fatiha'ül kitab tilavet edüb sevab-ı münifin ruh-ı seyyid-ül mürselin ve sene-ül ahirin emini Muhammed Mustafa'ya hibe ideler. Ve cami-i mezbure de vakf ve habs ettiğim otuz aded eczaları beher yevm ikişer akçe vazife ile on beş aded cüz-i şerif tilavet oluna ve zikrolan eczanın tilaveti cami-i mezburda imam olan kimesneye birinin dahi tilaveti müezzin-i sabıka ve birinin müezzin-i ahara ve birinin dahi tilaveti ati-ü zikr mahalle-i mezburede müceddeden bina ettiğim mekteb hanede halife oluna. Meşrut ola ve baki eczanın tilaveti bina olunan zaviyede sofiye meşruta ola. Ahara verilmeye ve her iki günde hatim-i kuran-ı azim oldukda dua ve sena olunub sevab-i şerifini kâinat-i aliyye-ül salavat-ül selam hazretlerinin ruh-ı şeriflerine ve çar-ı yar-i bis-sefa ve eshab-ı bargar-ı rıdvanallahu Teâla aleyhim ecmain ervah-ı şeriflerine ve sair geçmişlerin ervahına hibe ve ihda oluna. Ve mekteb-i mezburun yevmi altı akçe ile funun-ı kesireye malik ve kitabetde ve mahir kimesneye muallim her olduğu gibi yevmi dört akçe vazife ile mekteb-ı mezburda bir kimesne halife ola. Ve beher sene-i liyali Ramazan'da kanadili revgan-ı zeyt ve cami-i mezbur ve mekteb-i kadir-i kifayede kalursa reis-i mala zam oluna. Ve cami-i mezburede tilavet-i müslimin iki kebir kıta Mushaf-ı şerif ve huluyat ve İmadü'l-İslam ve Muhammediye nam kitapları Hasbeten lillah ve Tüleba-ül merzata vakf ü habs edüb ve zikrolunan Huluyat ve imade'l-İslamdan mümkün olduğu mikdarı yevmi-i sebt ve yevm-i Çaharşenbede bade salavat-ül zuhr bir sevad-ı han tilavet edüb yevmi birer akçeye mutasarrıf ola. Ve beher sene mahalle-i mezbure avarızı içün bin akçe verile. Ve hal-i hayatımda Bi Emrillahi Teâla cami-i şerif edasını Mübaşir olmazsa beher sene birer Salih ve mütedeyyin kimesnelere vakf ve habs ettiğüm seles malımdan ve sairden on beşer bin akçe verilüb cami-i şerife irsal oluna. Ve zikrolunan cami-i şerifin ve mektebin ve asiyabların ve cisrlerin vesairin tamiri lazım geldikde canib-i vakıftan tamir oluna. Ve Kaçanik kalası önünde bina olunan cisrin ve kasaba-i mezburede bina ettiğim çeşmenin rah-ı kasaba-i mezburede olan hanların kirasından tamir oluna. Ve dolu on zıra üç aded kaliçe ve diğer kaliçe-i minber ve iki aded seccade ve iki aded şamdan malımdan ihraç

edüb cami-i mezburede vaz‘ edüb vakf ettim. Ve mezbur Solak Ali Çavuşu oğlu Şaban Beğ’den vesair veretesinden yüz yigirmi bin akçeye iştira olunub cami-i şerif kurbunda olan içerü ve dışaruda her havlu ki, indel-hayrat malum-ul hudud evlerin yerinde hasbetenlillah ve tülebb merizan on altı hücreyi muhtemel bir zaviye bina olunub taşra havluda odaları şeyhe meşrut ola. Ve şeyhe yevmi kırk akçe vazife verile. Ve sofiyene yevmi ikişer akçe verile ve yevmi birer kile buğdaydan ki, yüz yigirmi dirhem üzere alınmış fodule bir sabah ve bir ahşam verile. Ve beher yevm şuruba sekizer vukiyye buğday ve vukiyyesi on beşer akçe şuruba içün birer vukiyye rogan verile. Şurubayı şeyha ve sofiyene tevzi oluna. Harice verilmeye. Ve zaviye-i mezburenin işcisi ve etmekçisi ve su yolcusu ve sair tekye huddamı cümlesi sofiyundan ola. İşçisine yevmi dört akçe ve etmekçisine üçer akçe ve kilarcısına yevmi ikişer akçe ve su yolcusuna yevmi birer akçe vazife verile. Ve her Cuma gecelerinde ve bayram namaz gecelerinde sofiyene pilav pişmek içün beşer vukiyye pirinç ki, on akçeden elli akçe olur ve pilava sekiz vukiyye et ki altmış dört akçe ider. Her vukiyyesi on beş akçeden pilava iki vukiyye rogan verile. Ve yine leyali Ramazan-ı şerifin sofiyun fukarasına pilav pişmek içün tef‘inem beş vukiyye pirinç ki, her vukiyyesi onar akçeden elli akçe ve beş vukiyye et ki sekiz akçeden kırk akçe ve vukiyyesi **(Sayfa 24)** on beşer akçeden iki vukiyye rugan verile. Ve pirinç ve buğday döğüb pak iden kimesneye yevmi birer akçe vazife verile. Ve taam yevmiye ikişer akçe tuz ve Cuma gecelerinde birer akçe nohud verile. Ve yevmi on ikişer akçe oduna verile. Ve beher sene şeyha beş garbal buğday verile. Garbali yüz ellişer akçe hesabı üzere yedi yüz elli akçe verile. İçerüsüne lazım olan masarifine sarf ve harç eyleye. Ve cami ve zaviyenin sermelerine ve şadırvanların etrafın ve helaları pak ve tethir iden kimesneye yevmi ikişer akçe verile. Balada mestur olan şart üzere zaviyenin cümle huddamı sofiyundan ola. Hariçten kimesne olmaya. Ve vakf-ı mezbur yine Üsküb kazasına tabi Akbaş nam karye sunurunda vaki cevanib-i Üsküb yolu ve merhum Sinan Paşa çayırı ile mahdud ve sokak altında altı göz asiyabımı dahi vakf ü habs ettim. Ve balada mestur olan değirmenlerle ve bu değirmenler ve dekakin ve çiftlikler vesairenin tasarrufat-ı ammesi kendü nefsine meşrut olub madam ki, libas-ı hayyat ile mütelbis olam. Kema fi ma yeşa mutasarrıf olam. Ve kaza-i nehiye vaki olub rabbül âlemine vasıl oldukda evladıma ve evlad evladıma ve evlad evladıma neslen bade nesl ve karnen eseri karn badel nesl batına bade batın karben badel-asl ve kebir ebnai ve ebnai ebnai ve ebnai ve ebnaları bil-külliye mutasarrıf olub silsile-i ebnadan kimesne kalmasa ol-vakt evlad ve aslı kimesne kıza ve oğlanlarına ve oğul kızlarının oğullarından neslen bade nesl batnen bade batın meşrut olub tevliyet-i asli ve neseb kim ise mütevelli ola. Bade inkıras mütevelli asli utkadan bade ebna-i utkanın aslı mütevelli ola. Neslen bade nesl batın bade batın meşrut olub vakf-ı mezkûr ebna-i ebnasından ebna-i ebnana intikal etse ve yahud utka ve ba-ebna-i utkaya

intikal etse mütevelli olan ol-vakt umur-ı evkafa kendi nefsiyle mübaşir olub ahar kimesne kendi yerine kaimmakam koymaya. Ve dahi şöyle şart eyledim ki ehl-i vezaifin vazife-i muineleri her birine hakları tamamen verildikden sonra her ne fazla galebe kalur ise evvela ruh-ı azizim kendü vücudumda enis oldukça taksim-i tayin edüb ve her kimi diler isem ita ve senha idem. Badehu kaza-i nehiye Beyninde mütevelli olan evlad evladın evladlarının beyinlerinde ala Mafarzallah tevzi‘ ve taksim ideler deyu şart eyledim. Zikrolunan cibayetler ve kitabelerin ve cami-i şerif ve zaviye tamir ve tersimi vazifeleri akraba ve evladlarıma meşrut ola. Merhum Kadiri Efendi’nin çiftliği üstü yanında olan cisr ve kaldırım harabe müşerrek oldukca canib-i vakıftan tamir oluna. Ve esbabların vaki olan cisrleri canib-i vakıftan termim oluna. Ve hal-i hayatta olursam cami-i şerif harmanda merhum hatib-i sabık Ömer Çelebi kurbunda bir türbe bina oluna. Emr-i hak vaki oldukda türbe-i mezburede 20-defn edeler. Ve türbede vakf olunan altı kıta Mushaf-ı şerif vaz‘ olunub her gün altı cüz-i şerif ve yevmi ikişer akçe tilavet oluna. Bir cüzünin tilaveti Şeyh Efendiye ve birinin tilaveti cami-i şerifde hatib olan kimesneye meşrut ola. Baki dört icra-yı şerif tilavetleri şeyh münasib gördüğü fukaradan salih kimesnelere birer cüz-i şerif verile. İki cüz-i şerif bir kimesneye verilmeye. Ve türbeyi mezbureden her Cuma gecelerinde hatim olunub hatim-i şerif duasın edüb sevab-ı münifin Habib-i Ekrem sallallahu aleyhi vesselem hazretlerinin ruh-ı şeriflerine hediye ve ihda ideler. Ve türbe-i mezburede vakf ü habs ettiğim kitabları hıfz olunmak içün bir kimesne hafız-ı kütüb ola. Hafız-ı kütüb olan yevmi ikişer akçe vazife verile. Ve bir Tefsir-i Şerif-i Ebusuud ve Tefsir-i Kadı iştira oluna. Ve vakf olunan kitablardan Mesnevi-i şerifin altı cild ve Durr-i Gurer ve Sahih-i Buhari’nin cild-i evveli ve cild-i sanisi ve Ebzah ve Arabi ve Kadiri ve Türkî Kuduri ve Ravza-ül Şüheda ve Tezkire-i Evliya ve Reşahat ve Nefehat-ül Üns ve Tenbi’ül Gafilin ve Kitab-ı Cevahir-ül Fıkh ve Envar-ul Aşikin ve Şirat-ül İslam ve Tevarih-i Taberiyye’nin altı cildi ve Tevarih-i Ali Osman ve Hadikatü’l-Şüeda ve Menakıb-ı İmam-ı Azam ve Halubbat? bir cilde ve Mersad’ul İbad ve Ahlak-i Alaiyye ve Suret-i Fetava ve Hümayunname Silsilet-ül Seheb ve Lugat-ı Ahteri ve Şiratü’l-İslam ve Aşık Paşa Lugatına merkat ve Tezkire-ül Şuara-i Aşık ve Şerh-i Şatibi ve Mantık-ul Tayr ve Ferh-i Bade-Süddet ve Yusuf ve Züleyha ve Kaside-i Molla Kâtibi ve Şerh-i Merâh-ül Hasan Paşa ve Şerh-i Bostan-ı Sururi ve diğer Yusuf ve Züleyha-ül Aşık ve Kitab-ı Ebumuslim ve Kıssa-i Kahraman Katl-i Şah ve Keda ve Fezail Suret-ül Kadr ve Lugat-i Zehhah-ı Acem ve Sad Kelime-i Ali nam kitabları hafız-ı kütüb olan kimesne hıfz ve zabt idüb zaviye-i mezburede sofiyyun müntefi‘ ola. Harice götürmeyeler ve şöyle ki kitablardan biri zayi olsa hafız olandan tazmin oluna. Ve vakf-ı mumaileyh şart eyledi ki, hazret-i şeyh eyyam tahsilde taksir kadı ve ehadiyyet ve müstevi-i şerif vesair ulümdan nakl edüb talebe müstefid olalar. Ve yevm-i Cuma’da müceddeden bina eyledüğüm cami-i şerif de tefsir-i şerif ve ehadis-

i şerif nakl edüb ve evkat-ı hamse farzının kabilinde üç İhlas-ı şerif ve üç salavat ve bir Fatiha-i şerif tilavet edüb badehu salavat-ül sahih sevabını Rıdvanalehu ve badehu salavat-ül zuhr hazret-i resul aliye-ül selam ve ali ve eshabı Rıdvanallahu Teâla aleyhim ervahı mutaharalarına ve badel asr cem-i enbiya aleyhis- selam ve aleyhim ve eshabıhım Rıdvanallahu Teâla anhüm ervahı Mutaharalarına ve badel-işa vakf-ı mumaileyhin validini ve karındaşları ve hemşireleri ve esatız ve Akrabası ervaha hibe eyleye. Ve bin kere La ilahe illellah okuyub vakfın ruhuna hibe ve ihda ide. Ve zikrolunan cami-i şerif ve zaviyenin ve mektebin ve asiyablarının vesairenin ve cisrlerin tamir lazım geldikde canib-i vakıftan tamir oluna. Ve vakf-ı mezbur şöyle şart eyledi ki bu cümle evkaf ve tevliyet ve tasarrufatı ve tebdil ve tağyiri ve tahvil yedinde olub badehu hazret-i şeyh marifetiyle layık ve sezavar olana tevcih eyleye. Ve vakf-ı müşarunileyh şöyle şart eyledi ki, Mahruse-i Konstantiniyye'de Şeyhülislam müfti-ül enam Numan'ül sani osmanül beali kaşukul ustaru'l hakayık fatihül esraul tekayık sellemellahu Teâla el-yevm-ül kıyam hazretleri zaviye-i mersumede şeyh nasbı buyurub hariçden kimesne münevvez olmaya. Azl ve nasb onlara mahfuz ola. Ve şeyh olan kimesne hasbi nazır olub yevmi iki akçe nezarete mutasarrıf ola. Ve mütevellim olan kimesne kat'ân ehl-i cihattan birine cihet bey ettirilmeye. Eda-i hidmet etmeyenin yerine müstahkına tevzi' ve tevcih eyleye. Ve hazret-i şeyh ve mütevelli sahib-i vakfın zikr eylediği şurutlarını dönmezlerse aldıkları vazife helal olmayub haram olur. Vech-i meşruh üzere şeyh olan kimesne hasbi nazır ola deyu menzil-i mezburu ve meblağ-ı mezkûr on bin altunu ve sülüs malını ve sairini vakfiyet üzere mütevelli nasb eylediği mezbur Ahmed Çavuş'a teslim edüb mezkûr dahi menzil-i merkumu ve meblağ-ı mezkûru vakfiyet üzere kabz ve teslim edüb mukarrer-i mezburun vech-i meşruh üzere cemi iktidarın ve şifahan ve cahan ve tasdik ettikden sonra vakf-ı mezbur istirca' meblağ şeru' ve kasd-ı rucu edüb imam-ı azam Ebu Hanife-i Kufi iktidaen vakf nukudun betlanına bina ettiği vakıftan rucu edüb meblağ-ı mezburu yed-i mütevelliden alub ve mütevellinin reh-i vakfından aldığı ecr misüllüden ziyade akçeyi taleb ettikde mütevelli cevab virüb imam-ı Rabi imam-ı Züfer katında vakf nakd **(Sayfa 25)** meşru ve mütearif ve ana mebtini olan şurut-ı sahiha ve kabz ettiğim cihet tevliyet bana hakk-ı sarihdir dedikde hâkim-i mevki-ül kitab hükm-i sahih şeri ile meblağ-ı nukud ve mahudun sıhhat-ı vakfiyetine ve mütevellinin ecr-i müsülüden ziyade aldığı vazifeyi tevliyetin zamanında beraat zimmetine hükm edüb meblağ-ı mezbur vakf-ı sahih odlukdan sonra vakf mezbur eğerçi vakf-ı nükud imam mumaileyh reyinde sahih ve meşrudur. Ama luzum ifade etmediği cihetten mümkün el-rücudur. Meblağ-ı mezburun rub'undan feragat ettim. Asl-ı malı taleb ederim dedikde mütevelli-i mezkûr cevab virüb eğerçe İmam Züfer sıhhate vakf-ı lüzumun emr-i farikdir. Ve İmam-ı mezkûr mezhebi üzere hükm-i luzum ifade etmediği mütehakkıkdır. Lakin hükm-i mestur İmameyn Mezhebi üzere hususun badel-teslim

alel-mütevelli luzum sıhhati vakfa lazım gayr-i müfarikdir. Zira efzal-i muharrer fe bihi mesarif olan hükm-i şeriyenin indel-vekil nifaz ve sıhhatine isbat etme eimme-i hanefiyyenin edası muvafıkdır deyu hükm-i şeri taleb ettikde temhid-i kavaid hayra ve teşdid muakid vakfa enseb ve evli olduğu ecilden hakim-i cezaullah bil-sayi-ül şekur mükerreren luzumunu hükm edüb meblağ-ı mezbur maa şeraiti vakf-ı lazım ve lazım ve habs şer-i sabit ve daim oldu. Harere fi evahir-i şehri-i Şaban-ül Muazzam sene-i seb ve aşere ve elf. Kad vaki-ül tecdil-ül şeri bi-hazirül şuhud-ul udul.

Şuhudul-hal: Kıdvet-ül meşayih-ül kiram Ömer Efendi, elnasih-ül cami-ül şerif-i Ayafofya /eş-şeyh Mustafa Çelebi Halife-i Ömer Efendi, be zaviye-i İbrahim Efendi / Ahmed Çelebizade el-nasih/ kıdvet-ül sadat Mustafa Çelebi hatib-ül cami-i Yahya Paşa/ kıdvet-ül huteba Hasan Darulzair/ kıdvet-ül hütaba Emir Efendi hatib-i cami-i sahib-ül hayrat / kıdvet-ül eimme-tü Ahmed Efendi imam-ı sahib-ül hayrat/ zide-tül meşayih Osman Efendi eş-şeyh-ül be-zaviye-i Anabacı/ fahrül hüteba Mehmed Efendi el-hatib-i be cami-i Meddah/ Diğer Mehmed Efendi el-imam-ı cami-i Meddah/ Fahrül Münir ve'l mihrab Abdi Çelebi el-hatib-i be Cami-i Atik/ Kıdvet-ül emasil vel-akran Kasım Çavuş dergâh-ı ali / Fahrül ceyveş Receb Çavuş dergâh-ı ali / El-cunud Ali Çavuş dergâh-ı ali / kıdvet-ül hüteba-i Mustafa Çelebi, el-hatib-i cami-i Yahya Paşa eş-şeyh-ül kura / kıdvet-ül eimme İbrahim Efendi el-imam-ı cami-i Yahya Paşa / Zübde-tül velat Mehmed Efendi eş-şehr-i meclubi / Fahrül efasil Ömer Efendi eş-şehr-i Bakzabzade.

5. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Osmanlı Devleti çok geniş bir coğrafyaya hükmetmesine rağmen merkezdeki hizmetlerin benzerlerini taşranın en ücra köşesine kadar ulaştırmıştır. İstanbul'da tesis edilen vakıf hizmetlerinin Balkanlar'da da yapılması, Osmanlı'nın tebaasına eşit haklarda sunduğu hizmet anlayışının bir tezahürüdür. Bölge ayrımı yapmaksızın toplumsal bütün ihtiyaçların karşılanması, Osmanlı devlet geleneğinin bir özelliğidir. Vakıflar sayesinde nesilden nesile ulaştırılan hizmetlerin bazıları günümüze ulaşmış bazıları ise ulaşamamıştır.

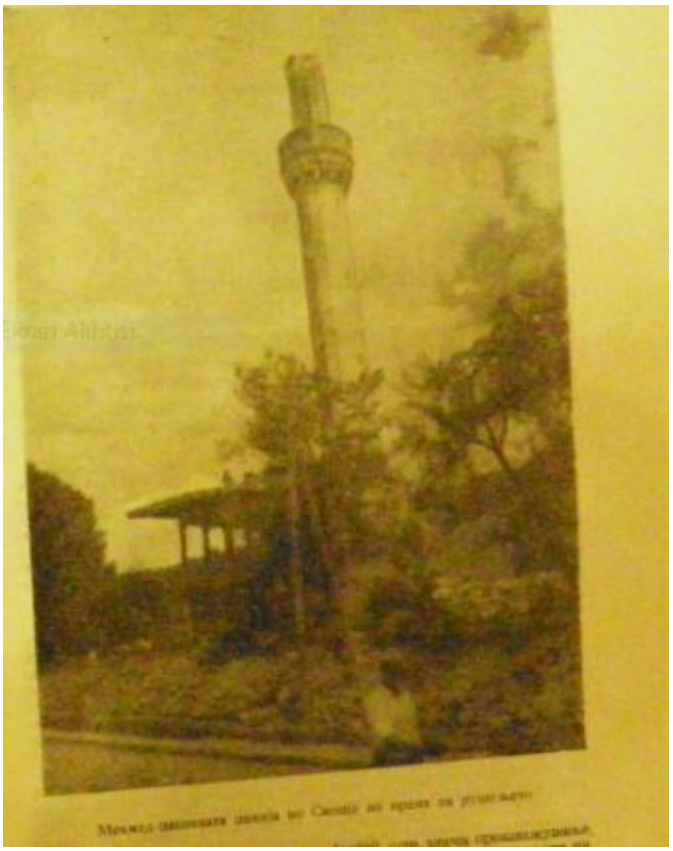
Kaçanikli Mehmed Paşa Üsküp havalisinde yaptırdığı külliye içindeki türbede küçük çapta da olsa bir kütüphane kurduğunu ve yaşattığını kayıtlardan öğreniyoruz. Nitekim hazırlamış olduğu vakfiyesinde kırkı aşkın kitap bağışı yaparak kütüphane hizmetlerinin devamını sağlamak istemiştir. Bu kitaplara bakıldığında çoğunun dini içerikli olduğu ve bir kadının ve talebinin ihtiyaçlarını karşılayacak nitelikte olduğu görülmektedir. Kütüphane her ne kadar müstakil bir bina değil ise de içerik olarak diğer Osmanlı vakıf kütüphaneleri hükmündedir.

Zira bir kütüphanecinin atanması, maaşının tanzim edilmesi, kataloglaması ve kitapların hizmete sunulması belli şartlar doğrultusunda ortaya konulmuştur.

Kaçanikli Mehmed Paşa'nın Üsküp'te tesis ettiği ve yaşattığı külliyeden günümüze hiç yapı ulaşmamıştır. En eski kayıtlarda vakıf defteri ve eski tarihli bir cami fotoğrafı kalmıştır. Kütüphanenin ve sahip olduğu kitapların akıbeti hakkında ise hiçbir bilgi bulunmamaktadır.

Kaçanikli Mehmed Paşa Vakfiyesi

Kaçanikli Mehmed Paşa Camii (Bilinen en eski fotoğrafı)

Kaynakça

Erünsal, İsmail E., (1991) "Türk Kütüphaneleri Tarihi II", Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu.

Makedonya'daki Osmanlı Evrakı (1996), (proje yöneticisi; İsmet Binark; Yay. haz. Orhan Sakin, Uğurhan Demirbaş), Ankara: TC. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı.

İnbaşı, Mehmet (2012) "Üsküp", TDVİA cilt 42, İstanbul: İSAM, Türk Diyanet Vakfı.

Özer, Mustafa (2001), "Kaçanikli Mehmed Paşa Külliyesi", TDVİA cilt 24, İstanbul: İSAM, Türk Diyanet Vakfı.

VGMA.633-21-11.

Kul, Eyüp (2013), "XVII. Yüzyılda Üsküp Şehri", Yayınlanmamış Doktora Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.